

УДК 338.45: 631.11

Шульський А.М., асистент©*Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького, Львів, Україна***ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ**

. У статті проведено дослідження процесів здійснення державного регулювання підприємницької діяльності фермерськими господарствами з акцентуванням уваги на специфічні особливості їх функціонування. При цьому звернуто увагу на залежність державної підтримки розвитку фермерства від дії факторів природного походження. Стверджується, що підтримку повинні одержувати як господарства, які розташовані у кращих природних умовах господарювання, так і в гірших.

У Львівській області, як і в інших складових Карпатського регіону України, особливо чітко виявлений вплив природних факторів на стан розвитку аграрного виробництва, що є основою розвитку підприємництва різними формами господарювання. Враховуючи саме ці аспекти, нами проведено дослідження за обраною темою публікації в розрізі існуючих природних зон, а саме: Полісся, Лісостеп, Передгірські і гірські райони Карпат. Крім того, у кожній зоні обрано типові райони. Такий підхід у проведенні досліджень дозволив більш глибоко і всебічно проаналізувати стан державної підтримки ведення сільського господарства фермерськими господарствами Львівщини (табл. 1) та підсумкові показники їх підприємницької діяльності (табл. 2). На основі одержаних результатів дослідження запропоновані конкретні пропозиції поліпшення розподілу державної фінансової підтримки серед фермерів у процесах здійсненні підприємницької діяльності.

Ключові слова: державне регулювання, розвиток, підприємництво, фермерські господарства, державна підтримка, природні зони

УДК 338.45: 631.11

Шульський А.М., асистент*Львовский национальный университет ветеринарной медицины
и биотехнологий имени С.З. Гжицкого, Львов, Украина***ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ФЕРМЕРСКИХ ХОЗЯЙСТВ**

В статье проведено исследование процессов осуществления государственного регулирования предпринимательской деятельности фермерскими хозяйствами с акцентированием внимания на специфические особенности их функционирования. При этом обращено внимание на зависимость государственной поддержке развития фермерства от

© Шульський А.М., 2014

воздействия факторов природного происхождения. Утверждается, что поддержку должны получать как хозяйства, которые расположены в лучших природных условиях, так и в худших.

Во Львовской области, как и в других составляющих Карпатского региона Украины, особенно чётко выявлено влияние природных факторов на состояние аграрного производства, является основой развития предпринимательства различными формами хозяйствования. Учитывая именно эти аспекты нами проведено исследование по выбранной теме публикации в разрезе существующих природных зон, а именно: Полесье, Лесостепь, предгорные и горные районы Карпат. Кроме того, в каждой зоне избран типичные районы. Такой подход в проведении исследований позволил более глубоко и всесторонне проанализировать состояние государственной поддержки ведения сельского хозяйства фермерскими хозяйствами Львовщины (табл. 1) и итоговые показатели их предпринимательской деятельности (табл. 2). На основе полученных результатов исследования предложены конкретные предложения улучшения распределения государственной финансовой поддержки среди фермеров в процессе осуществления предпринимательской деятельности.

Ключевые слова: государственное регулирование, развития, предпринимательство, фермерские хозяйства, государственная поддержка, природные зоны.

UDC 338.45: 631.11

Shulskyy A.M., assistant

*Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S.Z. Gzhytskyj, Lviv, Ukraine*

GOVERNMENT REGULATION OF BUSINESS FARMS

The article studies the processes for state regulation of business farms with an emphasis on specific features of their operation. At the same time pointed out the dependence of state support for farmers from the factors of natural origin. Argued that support should receive as farms located in the finest natural economic conditions, and in the worst.

In the Lviv region, like other parts of the Carpathian region of Ukraine, most clearly revealed the influence of natural factors on the development of agriculture, which is the basis of various forms of business entities. Considering these aspects we conducted research on a chosen topic published in the context of existing natural areas, namely Polessye, steppe, foothills and mountainous areas of the Carpathians. In addition, each zone is selected common areas. This approach allowed for research more deeply and thoroughly analyze the state support of agriculture farms Lviv (Table 1) and the bottom line of their business activities (Table 2). On the basis of the results of research offered specific proposals improve the allocation of public financial support among farmers in the process of establishment.

Key words: government regulation, entrepreneurship, farming, government support, natural areas.

Постановка проблеми. Фермерство України як форма ведення аграрного виробництва виникло на початку проведення аграрних реформ у кінці минулого століття. На розвиток фермерських господарств на початкових стадіях їх формування покладалися великі надії, однак, на жаль, вони не виправдалися. І саме тому у сьогоденних умовах виникає об'єктивна необхідність проведення наукових досліджень щодо здійснення фермерської діяльності і встановлень причин, які гальмують їх розвиток. Особливо увагу при цьому необхідно концентрувати на здійсненні державного регулювання підприємницької діяльності фермерських господарств.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженнями як загальних складових розвитку фермерства, так і окремих аспектів діяльності фермерських господарств, зокрема державного регулювання їх підприємницької діяльності, займалися ціла плеяда вчених-аграрників, серед яких помітне місце займають: В.П. Горьовий, Ю.Е.Губені, М.І.Кісіль, В.О. Іванченко, В.В. Липчук, Л.Б.Гнатишин, О.М. Кордоба, Ю.В. Зіньцьо, Н.Г. Здирко, О.Д. Радченко (1-7) та інші. Проте фермерська форма господарювання постійно і динамічно розвивається під дією факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, які в комплексі потребують нових підходів до їх дослідження, зосереджуючись на елементи державного регулювання розвитку фермерської підприємницької діяльності. Саме ці аспекти обумовили необхідність підготовки даної публікації.

Мета статті є дослідження державного регулювання підприємницької діяльності фермерських господарств, яка в умовах формування ринкових відносин відіграє важливу роль у розвитку аграрного сектору економіки.

Виклад основного матеріалу. Державна підтримка фермерських господарств здійснюється у двох формах на: безповоротній і поворотній основах. Конкретизація щодо напрямів виділення державних коштів на певні види діяльності представлена в схематичній формі на рис.1. Одночасно відмітимо, що механізм виділення коштів державної підтримки враховує природно-економічні умови, в яких функціонують фермерські господарства. Так, зокрема, звертається особлива увага на ті господарства, які розташовані у гірських населених пунктах та в зоні Полісся. Безумовно, ці території характеризуються складними природно-кліматичними умовами ведення фермерської діяльності і державне регулювання процесів виділення коштів із-за цих обставин відіграє позитивну роль. Одночасно відмітимо, що держава у сьогоденних умовах фінансової кризи не в змозі у повній мірі задовольнити потреби усіх фермерів у коштах.

Досліджуючи процеси державної підтримки розвитку фермерства в Карпатському регіоні з концентрацією уваги на функціонуванні фермерських господарств Львівської області, ми врахували специфічні особливості дії природних факторів на ведення аграрного виробництва. З огляду на ці обставини Львівщина в найбільш повній мірі відображає зональні особливості території областей Карпатського регіону. Саме тут виділяються три природні

зони: Полісся, Лісостеп, передгірські і гірські райони Карпат, які впливають на розвиток фермерства.

Рис. 1. Державна підтримка фермерських господарств України

Джерело: розроблено на основі джерела [8]

Дані таблиці 1 показують, що найбільше державної підтримки одержують фермерські господарства поліської і лісостепової зон та менше ті господарства, які розташовані в передгірських і гірських районах Карпат.

Такий стан розподілу державної підтримки має об'єктивне підґрунтя, адже Полісся і Лісостеп за територією і кількістю господарств фермерського типу значно переважають зону передгірських гірських районів Карпат. Щодо підтримки галузей рослинництва і тваринництва, то слід відмітити, що рослинницькі галузі забезпечуються коштами державної підтримки менше, ніж тваринницькі. І це цілком закономірно, адже тваринництво в сьогоднішніх

умовах характеризується низькими показниками розвитку і її слід відроджувати. І це проводиться в умовах Львівської області.

Таблиця 1

Державна підтримка ведення сільського господарства фермерськими господарствами Львівщини за 2012 р.

Показники	Природні зони і типові райони в них						По області
	Полісся		Лісостеп		Передгірські і гірські райони Карпат		
	всього	Жовківський	Всього	Жидачівський	всього	Стрийський	
Отримано коштів всього, тис. грн.	6513,1	6225,9	4376,0	1155,4	2551,9	878,7	13441,0
у % до підсумку	48,4	46,3	32,6	8,6	19,0	6,5	100,0
у тому числі для:							
підтримання рослинництва, тис. грн.	328,6	163,9	1745,0	494,2		186,3	2754,2
у % до підсумку	11,9	6,0	63,4	17,9	24,7	6,8	100,0
розвитку тваринництва, тис. грн.	6184,5	6062,0	3331,0	661,2	871,3	693,8	10386,8
у % до підсумку	59,5	58,4	32,1	6,4	8,4	6,7	100,0
Структура державної підтримки, %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Бюджетні дотації	35,1	34,4	32,9	58,7	25,1	45,0	32,5
ПДВ	64,9	65,6	67,1	41,5	74,9	55,0	67,5
Отримано коштів у розрахунку на:							
одне господарство, тис. грн.	15,8	64,9	9,1	14,3	21,6	15,7	13,3
один га с-г угідь, грн.	246,7	1258,8	213,8	230,2	485,6	309,4	257,9

Джерело: розраховано на основі статистичних даних [9]

Одночасно із наведеною інформацією щодо державної підтримки розвитку фермерських господарств, ми представили деякі показники підприємницької діяльності львівських фермерів (табл. 2). Отже, порівнюючи дану цифрову інформацію з показниками таблиці 1, можна констатувати проте, що в різних природних зонах Львівської області виділяються різні суми державної підтримки.

Таблиця 2

**Підсумкові показники підприємницької діяльності фермерів Львівщини
за 2012 р.**

Показники	Природні зони і типові райони в них						По області
	Полісся		Лісостеп		Передгірські і гірські райони Карпат		
	всього	Жовківський	Всього	Жидачівський	всього	Стрийський	
Грошові надходження від реалізації продукції і послуг, тис. грн.	211842,9	74554,9	213487,5	69651,8	25337,6	17805,3	450667,5
у % до підсумку	47,0	16,54	47,4	15,5	5,6	4,0	100,0
у т.ч. від:							
рослиництва, тис. грн.	128614,5	5622,0	61163,6	14920,5	17060,2	12648,6	206839,3
у % до підсумку тваринництва, тис. грн.	62,2	2,7	29,6	7,2	8,2	6,1	100,0
у % до підсумку	33,5	28,7	63,5	22,8	3,0	2,5	100,0
Прибуток (+), збиток (-) від реалізації продукції і послуг, тис. грн.	3756,4	-11965,0	27782,3	10615,2	3750,4	2545,1	35109,1
Рівень рентабельності, %	1,8	-13,8	15,0	18,0	17,4	16,7	7,9

Джерело: розраховано на основі статистичних даних [9]

Ці та інші фактори обумовлюють неоднакові результати з реалізації продукції і послуг, одержання чистого прибутку (збитку) та рівня рентабельності в розрізі окремих природних зон, а в них – типових районів. Процеси, що відбувались, носили як позитивний, так і негативний характер. Так, скажімо, у 2012 р. найбільше сум державної підтримки було виділено фермерським господарствам Жовківського району (Полісся) – 6225,9 тис. грн. (табл. 1), в той же час у цьому році ці господарства одержали збитків на суму 11965,0 тис. грн., що обумовило збитковість фермерської діяльності в районі, рівень збитковості якої становив – 13,8% і зниження загального рівня рентабельності фермерських господарств за результатами реалізації виробленої продукції і надання послуг в поліській зоні до 1,8%. І саме із-за цих обставин

держава повинна проявляти вмiлу маневренiсть при розподiлi коштiв пiдтримки та одночасно проводити результативний контроль за ефективнiстю iх витрачання, тобто регулююча i контролююча функцiї держави повиннi бути тiсно взаємозв'язанi мiж собою i доповнювати одна одну.

Висновки. У сучасних умовах державне регулювання фермерської пiдприємницької дiяльностi здiйснюється у рiзних формах, проте найбільш важливою є державна фiнансова пiдтримка її розвитку. Результати дослідження видiлення державної пiдтримки з врахуванням природних зон показує, що в зональному розрiзi ще не досягнуто оптимальностi в наданнi коштiв фермерам. Саме тому виникає об'єктивна необхіднiсть при наданнi пiдтримки цим господарства необхідно бiльш повнiше враховувати природне середовище, в якому здiйснюють пiдприємницьку дiяльнiсть фермери

Лiтература

1. Горьовий В.П. Фермерство України: теорiя, методологiя, практика / В.П.Горьовий. – К.: ННЦ «Інститут аграрної економiки», 2007. – 538 с.
2. Губенi Ю.Е. Державне регулювання пiдприємництва в сiльському господарствi: організаційно-правовi аспекти / Ю.Е.Губенi // Науковий вiсник Львiвського національного унiверситету ветеринарної медицини та бiотехнологiй іменi С.З. Гжицького. Серiя «Економiчні науки» Том 16, №1(58). Частина 1. – Львiв, 2014. – С.129-133.
3. Кисiль М.І. Теоретико-методологiчні та практичні аспекти формування ефективностi iнвестицiй фермерських господарств / М.І.Кисiль, В.О.Іванченко // Економiка АПК. – 2012. – №7. – С.55-62.
4. Липчук В.В. Фермерські господарства: стан, проблеми та стратегiї розвитку / В.В.Липчук, Л.Б.Гнатишин, О.М.Кордоба. – Львiв, 2010. – 236 с.
5. Зiньцьо Ю.В. Формування системи управлiння маркетинговою дiяльнiстю фермерських господарств України / Ю.В.Зiньцьо // Науковий вiсник Львiвського національного унiверситету ветеринарної медицини та бiотехнологiй іменi С.З.Гжицького. Серiя «Економiчні науки». – Львiв. –2014. – Т. 16, – №1(58). – Ч.1. – С.207-212.
6. Здирко Н.Г. Методичне забезпечення контролю за використанням коштiв державної пiдтримки фермерських господарств / Н.Г.Здирко // Розвиток аграрного пiдприємництва:тенденцiї та перспективи: Матерiали четвертої мiжнародної науково-практичної конференцiї молодих вчених (у заочнiй формi) / редкол.: Ю.О, Лупенко та iн. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – С.6-12.
7. Радченко О.Д. Бюджетне фiнансування фермерських господарств / О.Д. Радченко // Вiсник Сумського національного унiверситету. Серiя Фiнанси i кредит. – 2011. – № 2. – С.60-68.
8. Закон України «Про фермерське господарство» // Вiдомостi Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 45. – Ст. 363.
9. Статистичний збiрник «Фермерські господарства Львiвщини» / За ред. С.І. Зимовiної. – Львiв, 2013. – 114 с.

Рецензент – к.е.н., доцент Поперечний С.І.